

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทบัญญัติของกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีบทบัญญัติของกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ใช้บังคับกันอยู่ โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลในเรื่องการจับและการคุมขังบุคคลว่าจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุมขังบุคคลไว้ ทั้งการขังระหว่างพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นและการขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงบทบาทบัญญัติของกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่ข้อพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4.1 เหตุแห่งการออกหมายขังระหว่างพิจารณาคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเหตุแห่งการขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ตามมาตรา 71 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 66 มาตรา 59 และมาตรา 59/1 กล่าวคือ

มาตรา 71 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแล้ว ในระยะใดระหว่างสอบสวน ใดสวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ศาลจะออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ตามมาตรา 87 หรือมาตรา 88 ก็ได้ และให้นำบทบัญญัติในมาตรา 66 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 66 บัญญัติว่า “เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

มาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ศาลจะออกคำสั่งหรือหมายจับ หมายค้น หรือหมายขังตามที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้”

มาตรา 59/1 บัญญัติว่า “ก่อนออกหมาย จะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายตามมาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 71

คำสั่งศาลให้ออกหมายหรือยกคำร้อง จะต้องระบุเหตุผลของคำสั่งนั้นด้วย

หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอ การพิจารณา รวมทั้งการออกคำสั่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

จะเห็นได้ว่า เหตุในการออกหมายขังเป็นเหตุเดียวกันกับเหตุในการออกหมายจับ โดยศาลจะออกหมายขังตามที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้ และการออกหมายขังต้องพิจารณาตามหลักการมีหลักฐานตามสมควร (probable cause) และศาลต้องแสดงเหตุผลของคำสั่งที่ให้ออกหมายขังโดยชัดแจ้งด้วย

4.2 กำหนดเวลาของหมายขังระหว่างพิจารณาคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 วรรคสอง บัญญัติว่า “หมายขังคงใช้ได้อยู่นานกว่าศาลจะได้พิพากษา โดยออกหมายปล่อยหรือออกหมายจำคุกแทน” ดังนั้น มาตรานี้จึงเป็นการกำหนดระยะเวลาของหมายขังไว้ว่า ใช้ได้จนกว่าศาลจะได้พิพากษา

สำหรับเหตุในการออกหมายปล่อยระหว่างพิจารณาคดีนั้น มาตรา 72 บัญญัติว่า “หมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งต้องขังอยู่ตามหมายศาล ให้ออกในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อศาลสั่งปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนขอให้ศาลปล่อย โดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังไว้ระหว่างสอบสวน

(3) เมื่อพนักงานอัยการร้องต่อศาลว่าได้ยุติการสอบสวนแล้ว โดยมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา

(4) เมื่อพนักงานอัยการไม่ฟ้องผู้ต้องหาในเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลและสั่งให้ยกฟ้อง เว้นแต่เมื่อโจทก์ร้องขอและศาลเห็นสมควรให้ขังจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

(6) เมื่อโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือเมื่อศาลพิจารณาแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ยกฟ้อง เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้ชั่งจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

(7) เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษจำเลยอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่โทษประหารชีวิต จำคุกหรือให้อยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนด ถ้าโทษอย่างอื่นนั้นเป็นโทษปรับเมื่อจำเลยได้เสียค่าปรับแล้ว หรือศาลให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีกำหนดวันเพื่อให้จำเลยหาเงินค่าปรับมาชำระต่อศาล”

จะเห็นได้ว่า การออกหมายปล่อย กรณีมีคำสั่งชั่งระหว่างพิจารณาคดีนั้นกระทำได้โดยการปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 72 (1)

4.3 หลักการพื้นฐานของการชั่งระหว่างพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (22) บัญญัติว่า “ชั่ง หมายความว่า การกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาล”

และมาตรา 57 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 78 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 92 และมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะจับ ชั่ง จำคุก หรือค้นในที่ที่ โทฐานหาตัวคนหรือสิ่งของต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับการนั้น

บุคคลซึ่งต้องขังหรือจำคุกตามหมายศาล จะปล่อยไปได้ก็เมื่อมีหมายปล่อยของศาล”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ดังนี้

1. มุ่งคุ้มครองเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นหลัก การจำกัดเสรีภาพในชีวิตร่างกายโดยการจับและคุมขังบุคคลเป็นข้อยกเว้น

2. กำหนดให้ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจออกหมายจับ หมายขัง หมายจำคุก และหมายค้น เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ รวมทั้งให้ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจในการออกหมายปล่อยบุคคลตามหมายขังหรือหมายจำคุกด้วย

สำหรับการขังนั้น มาตรา 71 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแล้ว ในระยะใดระหว่างสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ศาลจะออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ตามมาตรา 87 หรือมาตรา 88 ก็ได้ และให้นำบทบัญญัติในมาตรา 66 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” ดังนั้น การออกหมายขังของศาลทำได้ 3 ระยะ กล่าวคือ ระหว่างการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ประกอบมาตรา 71 ระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 ประกอบมาตรา 71 และระหว่างการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 88 ประกอบมาตรา 71

สำหรับการขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น มาตรา 88 บัญญัติว่า “คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์เมื่อศาลประทับฟ้องและได้ตัวจำเลยมาศาลแล้ว หรือคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เมื่อได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้” เมื่อพิจารณามาตรา 88 ประกอบกับมาตรา 59 มาตรา 66 และมาตรา 71 ที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณาเหตุจำเป็นในการออกหมายขังตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดก่อนออกหมายขังแล้วจึงสามารถสรุปได้ว่า การขังระหว่างพิจารณาคดี หมายถึง การที่ศาลชั้นต้นสั่งให้ขังจำเลยไว้ในระหว่างการพิจารณาคดีเนื่องจากมีเหตุจำเป็นที่จะต้องมิตัวจำเลยไว้ในอำนาจศาลตามที่กฎหมายกำหนด โดยจำเลยจะได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และการขังเป็นข้อยกเว้น ทั้งนี้เป็นดุลพินิจของศาลชั้นต้นในการพิจารณาว่าจะมีคำสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

4.4 บทวิเคราะห์เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทย

คดีอาญา เป็นเรื่องของ “หลักการตรวจสอบ” (examination principle) และการตรวจสอบความจริงในคดีอาญามีอยู่ 2 ชั้น คือ การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงาน และการตรวจสอบความจริงชั้นศาล ในส่วนการตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงานนั้นก็คือ “การสอบสวน” ซึ่งการสอบสวนมีเนื้อหา 2 ประการ คือ

- (1) การรวบรวมพยานหลักฐาน และ
- (2) การใช้มาตรการบังคับในทางอาญา

ในการสอบสวนคดีอาญานั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ได้บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ไหนใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” และในหลักการแล้ว การสอบสวนคดีอาญาต้องเริ่มต้นด้วยการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริงและต้องกระทำจนสิ้นกระแสความ กล่าวคือ การสอบสวนคดีอาญามีได้เริ่มจากการเรียก การจับ หรือการได้ตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ แต่การได้ตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐจะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อคดีได้คลี่คลายไปจนถึงจุดหนึ่งที่บ่งชี้ว่า คดีมีมูล และมีความน่าเชื่อถืออย่างมากที่อาจจะต้องมีการฟ้องร้องต่อไปและ โดยที่ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านได้ ส่วนการใช้มาตรการบังคับในทางอาญาจะใช้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็น กล่าวคือ เมื่อได้รวบรวมพยานหลักฐานจนเห็นว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดจริงที่จะนำไปสู่การฟ้องคดี แต่เพื่อให้เป็นไปตาม “หลักการฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera par) กรณีจึงต้องได้ตัวผู้ต้องหา มาสอบสวนปากคำเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้แก้ตัวก่อนการฟ้องคดี ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” จะเห็นได้ว่า หัวใจของบทบัญญัติมาตรานี้ คือ การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ซึ่งจำเป็นต้องกระทำเมื่อจะต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป แต่หากไม่มีการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลต่อไปแล้ว กรณีก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งแม้การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงาน กล่าวคือ การรวบรวมพยานหลักฐานยังไม่กระจ่างชัด ก็อาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาเพราะหากไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว การฟ้องผู้ต้องหาต่อไป (หากจำเป็นต้องกระทำ) ก็ย่อมไม่อาจกระทำได้และเมื่อได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้ว กรณีอาจมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหานั้นไว้ต่อไปอีกเพราะหากไม่มีการควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปแล้ว ผู้ต้องหาอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือ

ไปก่อนเหตุอันตรายประการอื่นทำให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนคดีนั้นได้ ทั้งนี้ โดยใช้วิธีการฝากขังเป็นระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ร้องขอต่อศาลและต้องแสดงเหตุแห่งความจำเป็นในการฝากขังนั้นด้วย ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญา แม้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะเป็นประชาชนในคดี แต่การใช้มาตรการบังคับของรัฐกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ยังคงมีความจำเป็น เพราะหากรัฐไม่อาจใช้มาตรการบังคับกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้เลยแล้ว การดำเนินคดีอาญาของรัฐย่อมไม่อาจกระทำได้หรือยากต่อการที่รัฐจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น การควบคุมหรือคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีโดยการฝากขังดังกล่าวข้างต้น จึงอาจมีความจำเป็นที่ต้องกระทำเพื่อเอาตัวบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นมาไว้ในอำนาจรัฐ

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ซึ่งจะกลายเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเวลาต่อมานั้นมีอยู่ 2 สถานะ คือ

1. สถานะผู้ต้องหา โดยถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล และ
  2. สถานะจำเลย โดยถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาซึ่งได้ถูกฟ้องต่อศาลแล้ว
 แต่อย่างไรก็ดี ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ยังรวมถึงผู้ต้องขังในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ
  1. ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในชั้นสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการขอให้ศาลออกหมายขัง
  2. ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งกรณีนี้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายขัง และ
  3. ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเรียบร้อยแล้วในศาลชั้นต้น แต่คดียังไม่ถึงที่สุด ยังอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรืออยู่ระหว่างฎีกา

และจากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานหรือหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะเห็นได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญา หรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยต้องถือว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นเป็นประชาชนในคดี (procedural subject) ซึ่งต้อง

ได้รับการรับรองคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น และการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ก็จะต้องปฏิบัติให้แตกต่างกับการปฏิบัติต่อผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือนักโทษเด็ดขาด และจะต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอย่างมีมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย

และในเรื่องของการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี หรือการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐนั้น มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี โดยการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ หรือการคุมขังโดยไม่ให้ประกันตัวนั้น ต้องเกิดจากกรณีที่มีเหตุที่เป็นเหตุหลัก (Primary) กล่าวคือ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น ซึ่งเมื่อกรณีใดมีเหตุที่เป็นเหตุหลัก (Primary) แล้ว การเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐย่อมมีความจำเป็นเสมอ และส่งผลต่อไปว่า การปล่อยชั่วคราวย่อมกระทำไม่ได้เพราะจะทำให้การดำเนินคดีไม่อาจเป็นไปโดยเรียบร้อยและยังเป็นการขัดขวางต่อการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี ส่วนกรณีที่มีเหตุที่เป็นเหตุรอง (Secondary) กล่าวคือ เป็นเหตุแห่งความร้ายแรงของความคิด กรณีที่มีเหตุที่เป็นเหตุรอง (Secondary) นี้ ไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ เนื่องจากย่อมไม่แน่เสมอไปว่าการดำเนินคดีจะไม่อาจเป็นไปได้อย่างเรียบร้อยและย่อมไม่แน่เสมอไปว่าจะเป็นการขัดขวางต่อการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี ดังนั้น ในเรื่องการพิจารณาปล่อยชั่วคราวย่อมมีการปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่งการปล่อยชั่วคราวนั้น อาจปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกันเลยก็ได้ อย่างไรก็ตาม การเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ ไม่ใช่การเอาตัวบุคคลไว้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือศาล หรือเพื่อความสะดวกในการทำงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม แต่ต้องเป็นการเอาตัวบุคคลไว้เพราะความจำเป็นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์สองประการดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวทางการปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของประเทศไทยในปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่า

ในเรื่องการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและกรณีมีเพียงพยานหลักฐานเบื้องต้นเท่านั้น เจ้าพนักงานก็จะมิได้เริ่มต้นคดีด้วยการพยายามรวบรวมพยานหลักฐาน โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เจ้าพนักงานจะพยายามใช้มาตรการบังคับในทางอาญาเพื่อเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็น

ช่องทางให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจโดยมิชอบได้ เช่น กระทบการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ที่บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลัง บังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างไรๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น” กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมักจะพยายามค้นหาความจริงจากผู้ต้องหาทุกวิถีทาง ซึ่งแม้จะเป็นวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม จึงทำให้ผู้ต้องหาตกเป็น “กรรมในคดี” (procedural object) ไปแทนที่ผู้ต้องหาจะเป็น “ประธานในคดี” (procedural subject) อันเป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาและเป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject)¹

และในเรื่องการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐของประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมักจะแยกแยะเหตุในการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐว่า มีเหตุที่เป็นเหตุหลัก (Primary) ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเสมอ หรือมีเหตุที่เป็นเหตุรอง (Secondary) ซึ่งไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ กล่าวคือ ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน ในชั้นพนักงานอัยการ หรือในชั้นศาลก็ดี จะพิจารณาเหตุแห่งความร้ายแรงของความผิดซึ่งเป็นเหตุที่เป็นเหตุรอง (Secondary) ในลักษณะเดียวกับเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐอย่างแท้จริง และยังให้ความสำคัญกับเรื่องหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ซึ่งส่งผลให้หลักประกันในการปล่อยชั่วคราวนั้นมีอัตราที่สูงมาก และเป็นผลให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีส่วนใหญ่ไม่ได้รับการประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว และถูกนำตัวไปควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำเพราะไม่มีความสามารถในการหาหลักทรัพย์มาประกันตัวเนื่องจากฐานะทางครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการดังต่อไปนี้ คือ

1. ทำให้เรือนจำในประเทศไทยประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำด้วยเหตุที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นจำนวนมาก
2. การที่เอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐหรือการเอาตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมาควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำโดยไม่มีความจำเป็นนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้ต้องขัง

¹ คณิต ฒ นกร. “เมื่อกระบวนการยุติธรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง.” สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/12/50309>.

ระหว่างพิจารณาคดีเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ก่อให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งหากผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นหัวหน้าครอบครัวแล้ว ก็จะทำให้ครอบครัวนั้นขาดผู้ดูแลเลี้ยงดูครอบครัว และในด้านการยอมรับจากสังคมนั้น เมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม แม้ว่าทำยที่สุดแล้วจะมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม สังคมภายนอกก็จะไม่ได้คำนึงหรือรับรู้ถึงจุดนั้น โดยเข้าใจว่าทุกคนที่เคยเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นคนเลว คนชั่วร้าย และถูกตราหน้าว่าเป็นคนขี้คุก

3. การที่เอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐหรือการเอาตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมาควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำโดยไม่มีความจำเป็นนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาครัฐ กล่าวคือ ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณอย่างมากมาย เพราะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรจะได้รับในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอาหาร น้ำดื่ม เครื่องนุ่งห่มหลับนอน และต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคล โดยการจัดหาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

4. การที่เอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐหรือการเอาตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมาควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำโดยไม่มีความจำเป็นนั้น เนื่องจากจำนวนบุคลากรในการราชทัณฑ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริง แต่กลับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดได้รู้จักกัน เข้ากลุ่มกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน บ่มนิสัยอาชญากรถ่ายทอดต่อกัน สร้างพัฒนาการในการกระทำความผิด จนทำให้เรือนจำเป็นเสมือนมหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตทางอาชญากรรมมืออาชีพสู่สังคม ทำให้มีอาชญากรออกสู่สังคมมากยิ่งขึ้น

5. การที่เอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐหรือการเอาตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมาควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำโดยไม่มีความจำเป็นและเมื่อบุคคลนั้นได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ เนื่องจากเหตุที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ย่อมส่งผลให้บุคคลนั้นไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ภายนอกเรือนจำร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ ซึ่งทำยที่สุดก็จะทำให้บุคคลนั้นกลับเข้าสู่วงจรในการกระทำความผิดซ้ำอีก

สรุปได้ว่า กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องการดำเนินคดีอาญาและการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐนั้น มีการบัญญัติตามหลักสากล กล่าวคือ บัญญัติตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject) และบัญญัติตามหลักการจะเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเมื่อมีเหตุที่เป็นเหตุหลัก (Primary) กล่าวคือ มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับ

พยานหลักฐาน หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น ซึ่งถือว่าเป็นเหตุที่จำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเสมอ แต่ในทางปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญาและการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยนั้น มีแนวทางการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการพื้นฐานและหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีซึ่งใช้ในนานาอารยประเทศดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ในบางครั้งแม้จะไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น ซึ่งถือเป็นเหตุหลัก (Primary) ที่จำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเสมอ แต่ในระหว่างสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานก็ได้มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการสอบสวนโดยวิธีการฝากขังเป็นระยะเวลาโดยอ้างเหตุจำเป็น ซึ่งเป็นวิธีการที่กฎหมายของประเทศไทยเปิดช่องว่างให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาลได้ ส่งผลให้ประเทศไทยนั้นไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างแท้จริงตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศไทย

และจากการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา และสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะเห็นได้ว่า

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองในประเทศ และผู้ถูกควบคุมตัวหรือคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีก็ถือว่าเป็นพลเมืองในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่จะต้องได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกัน โดยในเรื่องการสอบสวนคดีอาญานั้น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญของการสอบสวนร่วมกันระหว่างตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล และในเรื่องการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐนั้น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้อำนาจควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและความรวดเร็วในการดำเนินคดีอาญา โดยพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวให้มากที่สุด เนื่องจากในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือหลักการว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญา จะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดและบุคคลดังกล่าวยังคงมีเสรีภาพ กล่าวคือ จะต้องปล่อยผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นอิสระ เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการสอบสวนหรือเพื่อเป็นวิธีการเพื่อการรักษาความปลอดภัย ก็สามารถสั่งให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขได้ แต่ถ้าการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้และเป็นกรณียกเว้น จึงจะสั่ง

ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาได้ และในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ในเรือนจำ แต่ให้แยกออกเป็นแผนกต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด โดยจะควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาดไม่ได้ และการจะใช้กำลังใดๆ เพื่อควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี จะต้องกระทำโดยเหตุและเวลาที่เหมาะสม และจะต้องกระทำโดยหน่วยงานที่ได้รับการบัญญัติตามกฎหมาย และจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย

จากบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสดังกล่าวข้างต้น การที่ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสยึดถือหลักการที่ว่า จะต้องปล่อยผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาให้เป็นอิสระ และอาจปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการสอบสวนหรือเพื่อเป็นวิธีการเพื่อการรักษาความปลอดภัยเป็นหลักในการปฏิบัติ และการตั้งผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นข้อยกเว้น กล่าวคือ จะสั่งขังได้ในกรณีที่การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขนั้น ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ ซึ่งก่อให้เกิดผลคือ เป็นการช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่จะเข้าสู่เรือนจำ ซึ่งส่งผลให้ภาครัฐไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคล งบประมาณในการเลี้ยงดู และค่าใช้จ่ายในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ตลอดจนเป็นการช่วยลดปัญหาภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

และการที่ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น ได้มีการแยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาด ซึ่งแม้ว่าจะยังคงควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ในเรือนจำ แต่ก็ได้มีการแยกออกเป็นแผนกต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลคือดังต่อไปนี้ คือ

1. แสดงให้เห็น ว่าบทบัญญัติของกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น มีความศักดิ์สิทธิ์และมีความเคร่งครัด กล่าวคือ สามารถบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

2. แสดงให้เห็นว่า การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject) และหลักในเรื่องสิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งส่งผลให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การที่แยกการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาดอย่างชัดเจน ย่อมทำให้สามารถวางระเบียบในเรือนจำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกันได้ และไม่เป็นการยาก

ต่อการควบคุมดูแล ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้รับสิทธิพิเศษแตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดตามที่ควรจะได้รับในฐานะที่ได้รับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่ายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด

ในส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้น ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญามีหลักทั่วไปว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจะต้องมีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้โดยปราศจากข้อสงสัยแล้วเท่านั้น การขังนำนักพยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจลงโทษจำเลยได้ และการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จะใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เริ่มตั้งแต่การสอบสวนถึงขั้นพิจารณาคดี และจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วๆ ไป และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นยังได้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยถือว่าการคุมขังเป็นข้อยกเว้น กล่าวคือ การขังระหว่างพิจารณาคดีจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีหมายขังระหว่างพิจารณาคดี โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอให้ศาลออกหมายขังระหว่างพิจารณาคดี และเหตุของการขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ศาลอาจขังจำเลยระหว่างพิจารณาคดีได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดอาญาและจำเลยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะซ่อนเร้นหรือทำลายพยานหลักฐาน หรือจำเลยหลบหนีหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะหลบหนี และในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศญี่ปุ่นนั้น ได้มีการริเริ่มและส่งเสริมระบบการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดทำแผนปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง และมีการออกกฎหมายการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษโดยเฉพาะ (The Offenders Rehabilitation Law 1949) และยังสามารถมีการจำแนกผู้ต้องขังและแบ่งชั้นผู้ต้องขัง รวมถึงมีการออกข้อบังคับว่าด้วยการจำแนกผู้ต้องขัง (Prisoners' Classification Rules in 1972) เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการใช้แผนเหมือนกันด้วย และในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ในเรือนจำ แต่ให้แยกเป็นแผนกหรือจัดแบ่งเป็นประเภท โดยการจัดแบ่งประเภทเรือนจำนั้น จะแยกเพศชายและเพศหญิง ตามกฎหมายแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษามีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน สถานที่กักขังสำหรับผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกักขัง และสถานที่กักกันสำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ได้รับอนุญาตให้กักกัน กักตัวไว้ตามอำนาจการจับกุมและผู้พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต กล่าวคือ มีการแยกผู้ต้องขังชาย หญิง เด็กและเยาวชน โดยใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์สำคัญในการแบ่งแยกที่ชัดเจนแต่ละประเภทของผู้ต้องขัง มีกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้โดยเฉพาะทุกประเภท

และเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการแยกสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแม้จะให้ความคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอยู่ในเรือนจำ แต่ก็ได้กำหนดให้แยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกเป็นแผนกหรือเป็นประเภทไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีให้มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้รวมกับนักโทษเด็ดขาด ทั้งนี้ก็เนื่องจากเห็นว่า ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด

จากบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้น การที่ประเทศญี่ปุ่นยึดถือหลักการที่ว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจะต้องมีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้โดยปราศจากข้อสงสัยแล้วเท่านั้น การขังน้ำหนักพยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจลงโทษจำเลยได้ และการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จะใช้ในทุกระดับตอนของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา และจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป ตลอดจนยึดถือหลักการที่ว่า การควบคุมหรือคุมขังเป็นข้อยกเว้นในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญานั้น ก่อให้เกิดผลดีดังนี้ คือ

1. แสดงให้เห็นว่า การที่ประเทศญี่ปุ่นจะนำบุคคลเข้าไปควบคุมหรือคุมขังในเรือนจำนั้น จะกระทำเท่าที่จำเป็นจริงๆ และจะกระทำต่อบุคคลที่สมควรได้รับการกระทำนั้นเท่านั้น

2. เป็นการช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่จะเข้าสู่เรือนจำ ตลอดจนยังเป็นการช่วยลดปัญหาภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่แก้ไขปัญหาภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และการที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการใช้ระบบการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดทำแผนปรับพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง มีการจำแนกผู้ต้องขังและแบ่งชั้นผู้ต้องขัง ตลอดจนมีการออกกฎหมายข้อบังคับเพื่อให้เกิดมาตรฐานในการใช้แผนดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดผลดี คือ

1. ทำให้กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมีความเป็นระบบต่อเนื่อง
2. แสดงให้เห็นว่า กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นเป็นระบบกฎหมายที่ดีและชัดเจน มีกฎหมายที่ครบวงจรในงานบังคับโทษ กล่าวคือ การดำเนินการต่างๆ ภายในเรือนจำเกือบทุกขั้นตอนทุกวิธีการ ประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายซึ่งส่งผลให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติตาม
3. การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยการจัดทำแผนปรับพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังมีความพยายามในการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของตนเองด้วยตนเองนั้น ย่อมเป็นการสอดคล้องกับหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ทำให้

ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปได้ และยังเป็นไปตามหลักการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมต่อผู้ต้องขังด้วย

และการที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการแยกผู้ต้องขังโดยใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์สำคัญในการแบ่งแยกที่ชัดเจนแต่ละประเภทของผู้ต้องขัง มีกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้โดยเฉพาะทุกประเภท และมีการแยกสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแม้จะให้ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีอยู่ในเรือนจำ แต่ก็ได้กำหนดให้แยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกเป็นแผนกหรือเป็นประเภทไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีให้มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้รวมกับนักโทษเด็ดขาดนั้น มีผลดังนี้ คือ

1. แสดงให้เห็นว่า การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศญี่ปุ่นเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject) ซึ่งส่งผลให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการที่แยกการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาดอย่างชัดเจน ย่อมทำให้สามารถวางระเบียบในเรือนจำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกันได้ และไม่เป็นการยากต่อการควบคุมดูแล ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้รับสิทธิพิเศษแตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดตามที่ควรจะได้รับในฐานะที่ได้รับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่ายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด

2. แสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์และมีความเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อมีการบัญญัติหรือกำหนดขึ้นแล้วก็สามารถบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

ในส่วนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น เป็นอีกประเทศหนึ่งที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองในประเทศเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ รัฐจะต้องบังคับใช้กฎหมายแก่พลเมืองเยอรมันทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยจะเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใด หรือทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียเปรียบในทางกฎหมายไม่ได้ และสำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ก็ถือว่าเป็นพลเมืองในประเทศที่กฎหมายให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ นอกจากนี้ในเรื่องหลักการดำเนินคดีอาญา และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นก็ยิ่งถือหลักว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (nullum crimen, nulla poena sine lege) และถือหลักว่า トラบาโดที่ผู้ต้องหา

ยังมีได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้ และในเรื่องของการควบคุมหรือคุมขังผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาหรือการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐนั้น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เน้นการไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญาเล็กน้อย หรือความผิดที่สามารถพิจารณาเปลี่ยนแปลงโทษจากการจำคุกมาเป็นการปรับรายวัน (Day-Fine) แทน กล่าวคือ ผู้ที่กระทำความผิดที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จะได้รับการเปลี่ยนแปลงโทษเป็นโทษปรับและไม่ต้องถูกควบคุมตัวในคุกขัง และในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ในสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่เรือนจำ โดยได้จัดให้มีทัณฑสถานสำหรับกักขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด

จากบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีดังกล่าวข้างต้น การที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือหลักการที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) หลักการที่บุคคลทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และหลักการที่ว่า ตราบใดที่ผู้ต้องหา ยังมีได้รับการตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ได้ โดยมีได้แค่ยึดถือเป็นหลักการ แต่ยังไม่ได้นำมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองในประเทศเป็นอย่างมาก และมุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองในประเทศอย่างแท้จริง ตลอดจนแสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นอยู่บนพื้นฐานของหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject) และเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ซึ่งถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานและหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาที่นานาอารยประเทศยึดถือปฏิบัติ

และการที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เน้นการไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญาเล็กน้อย หรือกระทำความผิดที่สามารถพิจารณาเปลี่ยนแปลงโทษจากการจำคุกมาเป็นการปรับรายวัน (Day-Fine) นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการผลักดันไม่ให้มีการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในชั้นพิจารณาคดี

ส่งผลให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่ต้องถูกควบคุมหรือคุมขังโดยอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นการช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่จะเข้าสู่สถานที่คุมขัง

และการที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีกฎหมายกำหนดให้ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ในสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่เรือนจำ และได้จัดให้มีทัณฑสถานสำหรับกักขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด ย่อมแสดงให้เห็นว่าประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มีการจัดสรรระบบสถานที่คุมขังของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่ดี และกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้บัญญัติไว้แล้วนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์และมีความเคร่งครัด โดยได้มีการนำมาปฏิบัติได้จริง และย่อมส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ เมื่อมีการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีแยกต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมทำให้ระบบการบริหารจัดการในทัณฑสถานสำหรับกักขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้นสามารถวางระเบียบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีให้พิเศษแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาดได้ ซึ่งท้ายที่สุดก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

สำหรับสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในประเทศไทยนั้น ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ถือหลักการที่ว่า ในคดีอาญานั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางทฤษฎีก็ยังเป็นที่ยอมรับกันว่า การควบคุมและคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีจะต้องมีอยู่ เพราะรัฐจำเป็นต้องมีอำนาจเหนือประชาชน และประชาชนจะต้องยอมรับภาระจากการกระทำของรัฐในเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดอาญา จึงจำเป็นต้องควบคุมตัวหรือคุมขังไว้ในระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานและพิจารณาคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และในทางปฏิบัติในประเทศไทย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีโดยมิได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพราะมีสถานภาพและฐานะไม่ดีพอ นั้น ก็จะถูกส่งตัวไปควบคุมหรือคุมขังอยู่ในเรือนจำ โดยต้องดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำที่แออัด ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทุกๆ ด้านเช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาด โดยในเรื่องสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น จากที่ศึกษามาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้ยึดถือตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) และได้บัญญัติขึ้นเป็นกฎหมาย

ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนการราชทัณฑ์ของประเทศไทย ก็ได้กำหนดให้แยกประเภทของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนและยังได้กำหนดให้แยกการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากกันด้วย แต่ในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของประเทศไทยดังกล่าว ไม่ได้บัญญัติให้ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน แต่เป็นเพียงการบัญญัติโดยเปิดช่องว่างให้เป็นดุลพินิจของศาล ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 11 วรรคสองที่ได้บัญญัติว่า “คนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด เท่าที่จะกระทำได้” และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 วรรคหนึ่งและวรรคสามก็ได้บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขังร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือตามที่ศาลเห็นสมควรนอกจากเรือนจำก็ได้ โดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้ร้องขอหรือเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด ในการนี้ ศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

สถานที่อื่นตามวรรคหนึ่ง ต้องมิใช่สถานี่ตำรวจหรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย”

ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น ก็จะนำตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำเสมอ และเนื่องจากประเทศไทยไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะขยายเรือนจำหรือสร้างสถานที่คุมขังเพิ่มเติม และไม่มียกงบประมาณในการจัดหาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เพื่อควบคุมดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี จึงต้องนำผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปควบคุมหรือคุมขังไว้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาด

จากบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศไทยที่ได้ศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ประเทศไทยได้นำผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปควบคุมหรือคุมขังไว้ในเรือนจำ และไม่สามารถแยกการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาดได้ โดยยังได้นำไปควบคุมหรือคุมขังไว้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาดนั้น ก่อให้เกิดผลเสียดังต่อไปนี้ คือ

1. แสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายของประเทศไทยซึ่งแม้จะได้บัญญัติให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) และอยู่บนพื้นฐานของหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็น

ผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) และเป็นประธานแห่งคดี (procedural subject) แต่ก็ เป็นบทบัญญัติที่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทางปฏิบัติ เพราะไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง

2. แสดงให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติของการราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้น เป็นการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะการราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้น นอกจากจะควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไว้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาดแล้ว ยังได้ใช้ระเบียบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาด ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลแล้ว

3. การที่ไม่สามารถแยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาดได้นั้น ย่อมเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มุ่งเน้นที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เนื่องจากการที่นำตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไปควบคุมหรือคุมขังไว้ปะปนกับนักโทษเด็ดขาดนั้น ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดได้รู้จักกัน เข้ากลุ่มกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน บ่มนิสัยอาชญากรถ่ายทอดต่อกัน สร้างพัฒนาการในการกระทำความผิด จนเสมือนเป็นมหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตทางอาชญากรรมมืออาชีพผู้สังคมนำให้มีอาชญากรออกสู่สังคมนามากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรื่องสถานที่คุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นบทบัญญัติที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ จึงควรที่จะมีการศึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้มีความชัดเจน ทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์ในการขังระหว่างพิจารณาคดี หลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีควรจะได้รับตามหลักการพื้นฐานและหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี